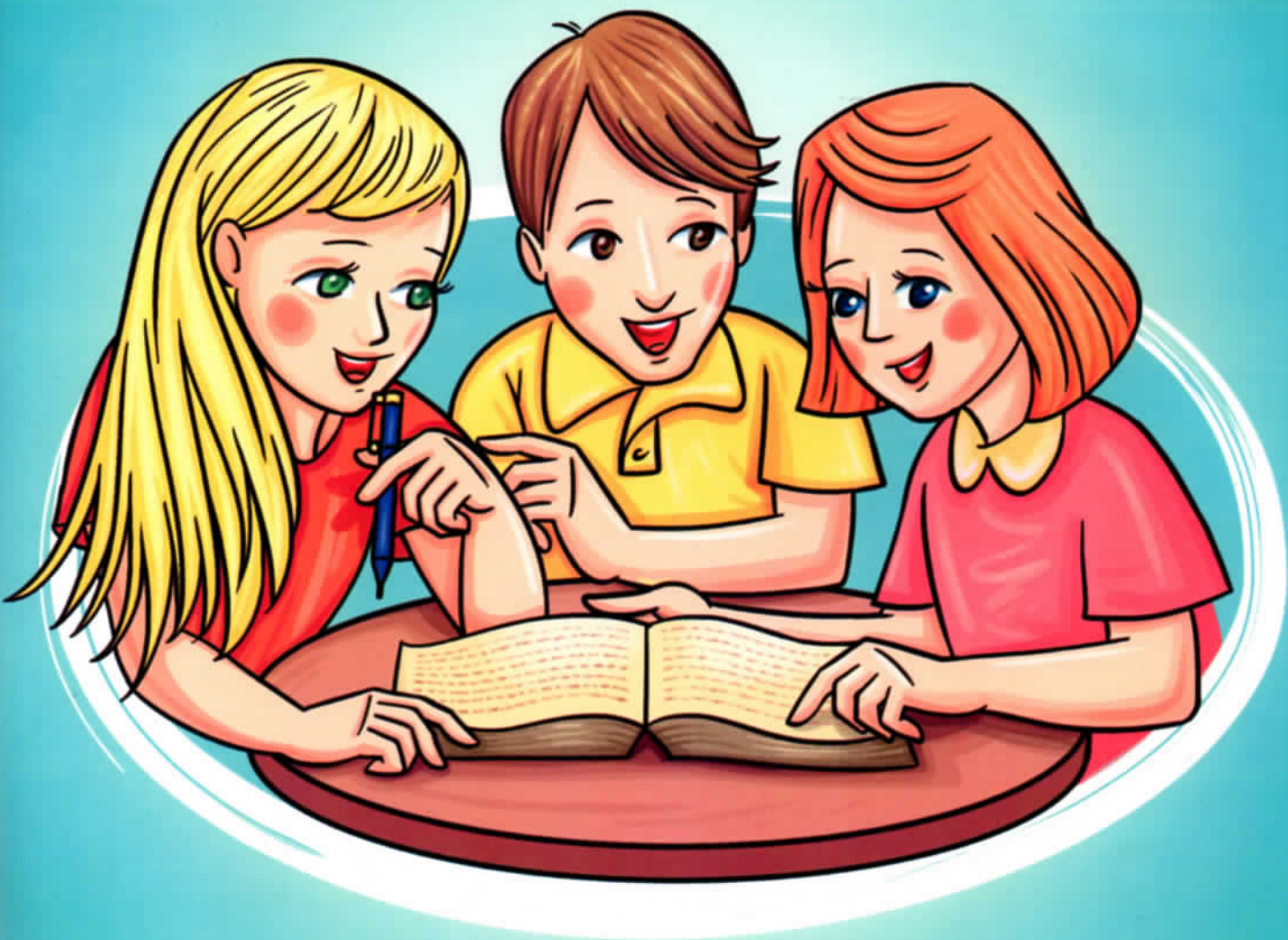

Carmen Iordăchescu

Luminița Mincă

Să dezlegăm tainele textelor literare

clasa a IV-a • semestrul 2

Editura CARMINIS

CUPRINS

VI. SUNTEM BINE INFORMAȚI (TEXTUL NONLITERAR)

<i>Pinguinii</i>	4
<i>Fructele, un aliat prețios</i> , de Miruna Ștefănescu	12
Recapitulare. <i>Muzeul copilăriei</i> , de Mihaela Dragomir	19

VII. GATA DE AVENTURĂ (TEXTUL NARATIV)

<i>Cipi, acest pitic uriaș</i> , de Fodor Sándor	26
<i>Povestea a doi pui de tigru, numiți Ninigra și Aligru</i> , de Nina Cassian	35
Recapitulare. <i>Povestea unei pescărușe și a motanului care a învățat-o să zboare</i> , de Luis Sepúlveda	42

VIII. PRIETENI PE VIAȚĂ (PERSONAJUL)

<i>Pippi Șosețica</i> , de Astrid Lindgren	48
<i>Șotia Domnișoarei Poimâine</i> , după Adina Rosetti	58
Recapitulare. <i>Povestea lui Harap-Alb</i> , după Ion Creangă	68

IX. ORA DE POEZIE (TEXTUL LIRIC)

<i>A oftat pădurea</i> , de Lucia Olteanu	73
<i>Mâța desenează-un ghem</i> , de Marin Sorescu	78
Recapitulare. <i>Clubul de poezie</i>	83

X. ULTIMELE SCAMATORII (RECAPITULARE)

Recapitulare finală. <i>Sorb băltărețul</i> , de Anastasia Popa	85
Recapitulare finală. <i>Bivolul și coșofana</i> , de George Topîrceanu	91

VI. SUNTEM BINE INFORMAȚI (Textul nonliterar)

Pinguinii

• Înțelegerea textului. Comunicare •

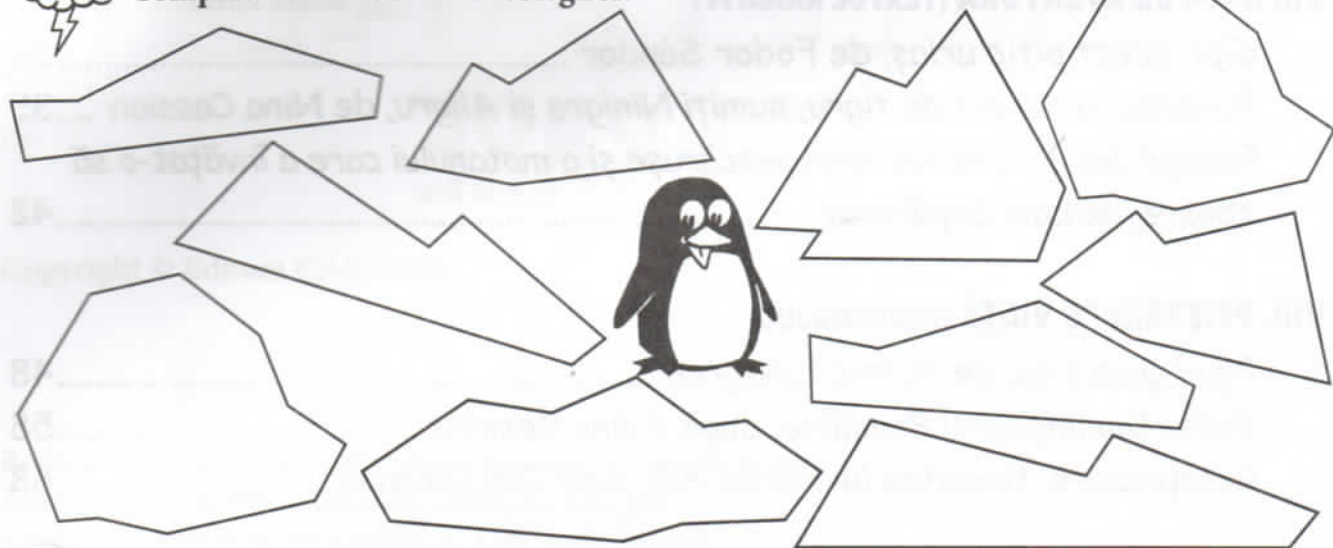
1

Formulează un răspuns la întrebarea: *Care este subiectul acestui text?*

2

Brainstorming – Furtună în creier. La ce te gândești când auzi cuvântul „pinguin“?
Compară ideile tale cu ale colegilor.

3

Argumentează! Precizează tipul de text și scrie două argumente care să-ți susțină afirmația.

Textul „Pinguinii“ este un text _____ deoarece:

(scopul) _____

(limbajul) _____

TEXTUL INFORMATIV (NONLITERAR)

- Transmite cititorilor idei, modelează înțelegerea, oferă explicații în legătură cu diverse obiecte, fenomene, situații, demonstrează cum se realizează un obiect, cum funcționează un aparat etc.
- Are ca scop transmiterea unor informații ce privesc date, fapte, fenomene din realitate.
- Sunt considerate texte informative știrile, articolele de ziare, textele științifice, textele de tip utilitar (modul de folosire a unor aparate, rețete culinare, reclamele publicitare, anunțurile, programele de funcționare, buletinul meteo etc.).
 - Întrebările care ghidează lectura textului informativ sunt: *Despre ce suntem informați?, Cum suntem informați?, De ce?* (în ce scop este transmisă informația).
 - Limbajul folosit conține cuvinte cu sensul lor propriu, fără expresii literare deosebite.

4 Compară cele două fragmente. Subliniază enunțurile care exprimă ceea ce este comun celor două texte. Care este deosebirea dintre acestea?

Când Dumnezeu a făcut toate câte sunt pe pământ, le-a colorat frumos. Când a făcut zăpada, i-a zis: „Pentru că tu umbli peste tot, să-ți cauți singură culoarea ce-ți place”.

Zăpada s-a dus mai întâi la iarbă:

– Dă-mi și mie din culoarea ta verde atât de frumoasă!

Iarba a refuzat-o.

A rugat atunci macul să-i dea culoarea roșie, vioreaua să-i dea culoarea albastruie, floarea-soarelui să-i dea culoarea galbenă. Nici una nu a ascultat rugămintea zăpezii. Tristă și amărâtă, aceasta a ajuns în dreptul ghiocelului, căruia i-a spus necazul ei:

– Nimeni nu vrea să-mi dea culoarea sa. Toate mă alungă și-și bat joc de mine!

Înduioșat de soarta zăpezii, ghiocelul i-a spus:

– Dacă-ți place culoarea mea albă, eu o împart bucuros cu tine.

Zăpada primi cu bucurie darul ghiocelului.

De atunci, ea poartă veșmântul alb ca al acestuia. Drept recunoștință, zăpada îl lasă să-și scoată căpșorul afară de cum începe să se arate primăvara.

Ghiocelul (*Galanthus L.*; din limba greacă: *gala* = lapte, *anthos* = floare) este un gen de plante bulboase din familia Amaryllidaceae, plante care înfloresc printre primele la începutul primăverii.

Cel mai reprezentativ membru este Ghiocelul comun (*Galanthus nivalis*).

Toate speciile genului *Galanthus* au bulbi, frunze liniare și tulpini lipsite de frunze, cu o singură floare în vârf, sub formă de clopot. *Galanthus nivalis* are în jur de 15 cm înălțime și înfloreste primăvara foarte devreme. Bulbul este globulos, acoperit cu foițe maronii. La baza tulpinii se află două frunze verzi-albăstrui, liniare, plane, slab crenate. Floarea albă are șase petale, cele trei exterioare fiind mai mari și mai arcuite decât cele interioare. De asemenea, cele interioare au câte o dunguliță verde sau gălbuie.

- bulbos – care are rădăcina sub formă de bulb (ceapă)
- globulos – care are formă sferică
- crenat – curbat, adâncit; în formă de luntre

Ambele fragmente:

- au ca temă ghiocelul
- sunt scrise în proză
- sunt texte literare

5 Recitește cu atenție textul, apoi completează spațiile lacunare cu informații din text.

Pinguinii sunt _____ numite _____, deoarece _____ . Aceștia trăiesc _____ , cu precădere în _____ .

6 Lectura cu creionul în mână. În timp ce recitești textul din manual, notează pe caiet aspectele din text considerate de tine importante. Compară cu ceea ce a selectat colegul/colega.

7

7 Scrie în tabelul de mai jos minim trei însușiri caracteristice fiecărui tip de pinguin.

<i>Pinguinul Imperial</i>	<i>Regele-pinguin</i>	<i>Pinguinul Adélie</i>	<i>Pinguinul albastru</i>

8

8 Bifează răspunsul corect.

● Pentru a face față frigului din zonele în care trăiesc, pinguinii:

☐ se îmbracă în frac	☐ au corpul acoperit cu pene dese
☐ stau mai mult în apă	☐ stau mai mult în cuiburile lor
☐ au un strat gros de grăsime	☐ se grupează, lipindu-se unii de alții

● Aspectul pinguinilor:

☐ îi scoate în evidență	☐ provoacă spaima celorlalte viețuitoare
☐ îi ajută să se camufleze	☐ îi face să semene cu niște dirijori

● Pinguinii își folosesc aripile:

☐ ca să zboare dintr-un loc în altul	☐ pentru a înota
☐ pentru a se îmbrățișa	☐ pentru a-și construi cuiburile

9

9 Scrie sub formă de titlu ideile principale ale textului.

1.	<i>Locul de trai al pinguinilor</i>
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	

Recunoaște pinguinul!

Pentru a te delecta, poți urmări filmul „Happy Feet“, care prezintă viața lui Mumble, un pinguin din marele neam al pinguinilor imperiali. El este nefericit pentru că nu este talentat la muzică. În schimb, el dansează foarte bine step. Părinții săi, Norma și Memphis se contrazic în legătură cu talentul și cu inabilitatea lui.

10 Creează expresii artistice pornind de la cuvintele date.

- * Frig _____ ca _____
- * Ghețari imenși, ca _____
- * Colonii de pinguini, precum _____
- * În apă pinguinii sunt _____ ca niște _____
- * Insula Galapagos este _____
- * Lumina _____ apare pe cerul nocturn al Noii Zeelande

11 *Atelier.* Realizează un text creativ de 13-15 rânduri în care să-ți imaginezi o întâmplare din viața lui Apolodor, pinguinul călător care face înconjurul lumii. Include în textul tău expresiile artistice de la exercițiul precedent.

Proiect. Portofoliu

Realizează un portofoliu în care să incluzi diverse tipuri de texte nonliterare: hartă, bilet de tren, bilet de autobuz, bilet de spectacol, rețetă culinară, meniu culinar, articol de ziar/revistă, reclamă, anunț, afișul unui eveniment, program de spectacol, rețetă medicală, prospect de medicament, pliant informativ al unor obiective turistice etc.

• Elemente de limba română •

1 Explică expresiile printr-un cuvânt, apoi alcătuiește enunțuri.

- * a face parte → _____
- * înaintat în vârstă → _____
- * una peste alta → _____

2 Scrie cât mai multe sinonime pentru cuvintele date.

- grup = _____
- lent = _____
- rapid = _____
- locuitor = _____
- a comunica = _____
- a depune = _____
- a proteja = _____
- sociabili = _____

3

Scrie cuvintele cu sens opus pentru:

rareori \neq _____

păstrează \neq _____

a se confunda \neq _____

direct \neq _____

independent \neq _____

înaintare \neq _____

4

Alcătuiește familia cuvintelor următoare.

♦ a locui ♦ _____

♦ cuib ♦ _____

♦ frig ♦ _____

5

Alcătuiește enunțuri în care cuvintele date să aibă alte sensuri decât cele din text: „servesc“, „par“, „pene“, „arată“.

Formele pronumelui personal

Reține!

Formele pronumelui personal pot fi:

a) **accentuate** – când pot constitui singure propoziții (întrebări sau răspunsuri la întrebări);

Exemple: – Cine vine cu mine?

– Corina, îți place să pictezi?

– **Eu.**

– **Mie?** Da, foarte mult.

b) **neaccentuate** – când nu pot constitui singure propoziții. Unele forme neaccentuate se scriu cu cratimă și formează ortograme.

Exemple: – Mama **îl** întâmpină cu drag.

– De ce **mi-ai** adus această carte?

Numărul	Persoana	Forme accentuate	Persoana	Forme neaccentuate				
				mă văd	m am văzut	îmi zic	mi am zis	mi se zice
Singular	I	eu; (pe) mine; mie	I	mă văd	m am văzut	îmi zic	mi am zis	mi se zice
	a II-a	tu; (pe) tine; ție	a II-a	te văd	te am văzut	îți zic	ți am zis	ți se zice
	a III-a	el; (pe) el; lui ea; (pe) ea; ei	a III-a	îi văd	î am văzut	îi zic	î am zis	î se zice
				o văd	am văzut -o	îi zic	î am zis	î se zice
Plural	I	noi; (pe) noi; nouă	I	ne vedem	ne am văzut	ne zicem	ne am zis	ni se zice
	a II-a	voi; (pe) voi; vouă	a II-a	vă văd	v am văzut	vă zic	v am zis	vi se zice
	a III-a	ei; (pe) ei; lor ele; (pe) ele; lor	a III-a	îi văd	î am văzut	le zic	le am zis	li se zice
				le văd	le am văzut	le zic	le am zis	li se zice

Formele neaccentuate mai pot sta și la finalul unui verb care are forma terminată în „-indu“ sau „-ându“.

- văzându-mă/-te/-l/-o/-ne/-vă/-le/-i
- citindu-mi/-ți/-i/-ne/-vă/-le

6 Treceți pronumele personale la numărul plural și modificați propozițiile.

- ★ Eu mi-am recunoscut greșeala. _____
- ★ Pe tine te-am invitat. _____
- ★ Lui i-am împrumutat o carte. _____

7 Scrie în casetă ce sunt ca parte de vorbire cuvintele colorate.

- ★ A mers cu **noi** la bibliotecă. ★ Sanda a cumpărat multe cărți **noi**.
- ★ În **mine** lucrează mulți mineri. ★ Doamna m-a felicitat întâi pe **mine**.
- ★ El nu va **voi**. ★ Am plecat spre **voi** când ați sunat.
- ★ Amalia are o bluză **nouă**. ★ **Nouă** ne plac mult fructele.

8 Încercuiește forma corectă a grupurilor verb-pronume din propozițiile de mai jos.

- ☞ El **tea invitat/te-a invitat** la petrecere.
- ☞ Mie **îmi plac/î-mi plac** bomboanele cu mentă.
- ☞ Voi **vă plimbați/v-ă plimbați** pe faleză.
- ☞ Gabriela **a așteptat-o/a așteptato** în fața blocului.
- ☞ Lor **leau sosit/le-au sosit** rezultatele de la concurs.
- ☞ Ție **î-ți cer/îți cer** să-mi răspunzi.
- ☞ Ascultândul/Ascultându-l pe el, **mi-am amintit/miam amintit** întreaga poezie.
- ☞ Noi **neam făcut/ne-am făcut** noi prieteni în această vară.

9 Subliniază pronumele personale și analizează-le, după modelul de mai jos.

Angela îl observă. Ea îi spune să treacă alături de băieți. El se face că nu aude. Doamna învățătoare îi spune:

– Dumneata de ce ești grăbit? Noi avem locuri rezervate pentru toți elevii. Voi trebuie să fiți disciplinați. Eu v-am atras atenția încă de la plecare.

Exemplu: îl = pronume personal, persoana a III-a, număr singular, genul masculin

10 Alcătuieste enunțuri în care să folosești cuvintele: „cei/ ce-i“, „vor/v-or“, „lor/l-or“, „cel/ ce-l“, „ai/a-i“, „ați/a-ți“.

Pinguinii domnului Popper

(fragment)

de Richard și Florence Atwater

Era o după-amiază de la sfârșitul lunii septembrie. În simpatul orășel Stillwater, domnul Popper, zugravul, se întorcea acasă de la muncă.

Înainta destul de greu, pentru că își căra gălețile, scările și scândurile. Hainele îi erau pătate ici, colo cu vopsea și lapte de var, iar de păr și de perciuni i se lipiseră bucăți de tapet. [...]

Nimeni nu știa la ce se gândește domnul Popper și nimeni n-avea cum să ghicească că într-o bună zi el va fi cel mai faimos om din Stillwater.

Era un visător. Chiar și atunci când netezea adezivul pentru tapet sau zugrăvea exteriorul vreunei case, uita ce făcea. Odată vopsise trei pereți dintr-o bucătărie cu verde și al patrulea cu galben. În loc să se înfurie și să-l pună să refacă totul, gospodinei i-a plăcut atât de mult, încât i-a spus să-i lase așa.

Și, când au văzut asta, celelalte gospodine s-au minunat și în curând toată lumea din Stillwater avea bucătăria zugrăvită în două culori.

Domnul Popper era cu mintea în altă parte pentru că visa mereu cu ochii deschiși la țări îndepărtate. Nu fusese niciodată altundeva în afară de Stillwater. [...] Nu fusese niciodată la vânatoare de tigri în India, nu urcase pe niciun vârf din Himalaya și nu se scufundase după perle în Marea Sudului. Dar, mai presus de toate, nu văzuse niciodată Polul Sud și Polul Nord.

Asta regreta el cel mai mult dintre toate. Nu văzuse niciodată acele întinderi scânteietoare și albe de gheață și zăpadă. Cât își dorea să fi fost un om de știință, și nu un zugrav din Stillwater, căci ar fi putut să facă parte dintr-una dintre marile expediții la Poli. Și, pentru că nu putea pleca acolo, se gândea mereu la aceste regiuni.

De fiecare dată când auzea că vreun film despre regiunile polare a ajuns în oraș, era primul care-și cumpăra bilet, și uneori îl vedea de trei ori. De fiecare dată când biblioteca din oraș primea o nouă carte despre Arctica sau despre Antarctica – Polul Nord sau Polul Sud –, domnul Popper era primul care o împrumuta. Într-adevăr, citise atât de multe despre exploratorii polari, încât îi știa pe toți și putea să-ți spună ce făcuse fiecare. Era chiar o autoritate în domeniu.

Serile erau momentul lui preferat din zi. Se făcea comod în căsuța lui și putea să citească despre acele regiuni friguroase din partea de sus și de jos a Pământului. În timp ce citea, putea să ia micul glob pământesc pe care Janie și Bill i-l dăruiseră la Crăciunul trecut și să caute locul exact despre care era vorba. [...]

A ajuns la poarta micuței și simpaticei case de pe alea Proudfoot numărul 432 și a intrat în curte.

– Ei bine, draga mea, s-a încheiat sezonul de renovări, a spus lăsând jos gălețile, scările și scândurile și sărutând-o pe doamna Popper. Am zugrăvit toate bucătăriile din Stillwater; am pus tapet în toate camerele din noul bloc de pe strada Elm. Nu mai am de lucru până la primăvară, când lumea o să vrea să-și zugrăvească casele. [...]

Mai târziu, după ce micuții Popper s-au dus la culcare, domnul și doamna Popper s-au pregătit pentru o seară lungă și liniștită. Ordonata cameră de zi de pe alea Proudfoot numărul 432 semăna